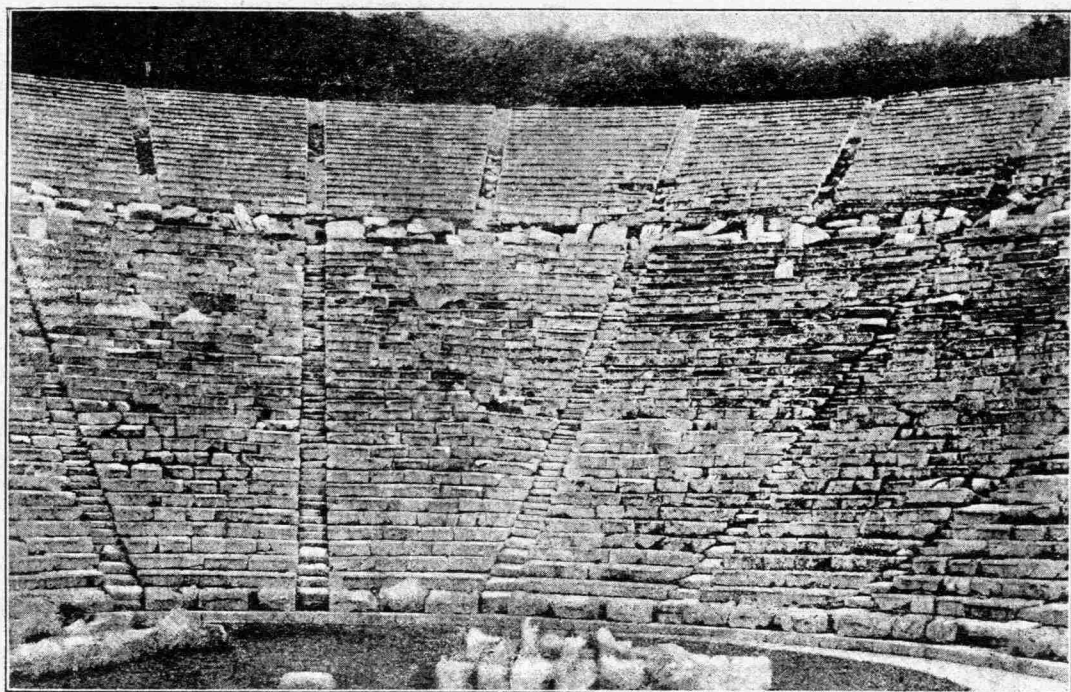

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

τικῆς ἀναλύσεως, ἐπιστήμης καὶ ποιήσεως. Ἡ ποίησις τῶν ἐρατεινῶν τοπίων τῶν Ἀγίων Τόπων θαυμασίως περιβάλλει καὶ ἐξαίρει τὸ ὑπερφυῖς πρόσωπον ἐκείνου, ὅστις ἐθυσιάσθη διὰ τὴν σῶσιν τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἁμαρτίας. Οἱ εὐλαβεῖς ἔμειναν κατὰπληκτοὶ καὶ μαγευμένοι. Οἱ ἄθρησκοὶ ἐγοητεύθησαν. Οἱ ἀδιάφοροὶ συνεκινήθησαν. Δὲν εἶχεν ἰδῆ ὁ κόσμος ἀκόμη ὅμοιον θέαμα, ἀπίστον νὰ περιγέῃ μὲ σμύρναν καὶ ἀλόην λατρείας τοιαύτης τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ· δὲν εἶχεν ἰδῆ ἐχθρὸν τοῦ χριστιανισμοῦ νὰ ὁμιλῇ μετὰ μεγαλειότητας περὶ αὐτοῦ τρυφερότητος, οὔτε ἀρνητὴν τοῦ Κυρίου νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὸν δεήσεις λυρικωτέρας.

Παρελθούσης τῆς πρώτης καταπλήξεως τὸ βιβλίον ἐξήγειρε θύελλαν, θύελλαν πολεμικὴν, διὰ τῆς ὁποίας, κατὰ τὴν παρομοίωσιν τοῦ Βουρζέ, τὸ βιβλίον ἐδάδισεν, ὡς ὁ Χριστὸς ἐπὶ τῶν κυμάτων, χωρὶς οὔτε μία θρίξ τῆς θείας αὐτοῦ κεφαλῆς νὰ ταραχθῇ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Σήμερον ἡ θύελλα διελύθη καὶ τὸ βιβλίον παρκαμένει. Παρκαμένει ὡς τὸ ἄκρον ἄκρον τῆς φιλοσοφικῆς καὶ ποιητικῆς ἀνυψώσεως κριτικοῦ πνεύματος, ὡς μία τῶν ἀγνοτέρων κορυφῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων συναντηθεῖσα ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Ποίησις ἀντήλλαξαν μακρὸν καὶ περιπαθὲς φίλημα, ἀρραβῶνα μελλουσῶν συναντήσεων, ἐγγύθιν τῆς προσδοκωμένης καὶ ὑποφωσκούσης κοινοζωίας.

* *

Ὁ Ῥενὰν ἐχαρκτηρίσεν ἐαυτὸν μετὰ γλαφυρᾶς ἀκριβείας, γράφων εἰς τὰς Ἀναμνήσεις του: « Ἐκὼν ἄκων καὶ παρὰ πάσαν εὐσυνείδητον προσπάθειάν μου πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν, ἡμῶν προωρισμένους νὰ εἶμαι ὅ,τι εἶμαι, ῥομαντικὸς δια-

μαρτυρούμενος κατὰ τοῦ ῥομαντισμοῦ, φίλος τῶν οὐτοπιῶν, κηρύσσων ἐν τῇ πολιτικῇ τὴν πρακτικότητα, ἰδανιστὴς κοπιᾷζων πολὺ διὰ τὴν φανῇ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς του, κράμα ἀντιφάσεων ἀναμιμνήσκον τὸν τραγέλαφον, τὸν ἐκ διπλῆς φύσεως ἀποτελούμενον. Τὸ ἡμισὺ μου ἐπέπρωτο ν' ἀσχολῇται εἰς κατὰλυσιν τοῦ ἐτέρου ἡμίσεώς μου, ὡς τὸ μυθολογούμενον ἐκείνο ζῶον τοῦ Κτησίου, τὸ κατατρῶγον τοὺς ἰδίους πόδας. Ὁ μέγας παρατηρητὴς Σελεμέλλ Λακὺρ εἶπεν ἐξαίρετως: « Σκέπτεται ὡς ἀνὴρ, αἰσθάνεται ὡς γυνή, πράττει ὡς παιδίον ». Καὶ δὲν παραπονέσθαι διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἡ πολὺπλοκος αὕτη συγκρότησις μοὶ παρέσχε τὰς ζωηροτέρας πνευματικὰς ἀπολαύσεις, τὰς δοθείσας εἰς τὸν ἄνθρωπον ».

Ἦτο πράγματι τὸ μᾶλλον ἀσύλληπτον τῶν πνευμάτων, ὁ δυσαναλυτότερος τῶν χαρακτήρων, ἡ ποικιλωτέρα τῶν ψυχῶν, ὁ νεώτερος Πρωτεύς, ὁ θελγων, ὁ γοητεύων, ὁ σαγηνεύων, ἀλλὰ μὴ παρέχων ὠρισμένας δοξασίας, συμπεράσματα μαθηματικά, γνώμας σαφεῖς καὶ ὠρισμένας, εἰς τὴν περικυκλούσαν τὴν παμφαῖαν αὐτοῦ δόξαν ἡθικὴν βουλιμίαν. Δὲν δύναμαι ἐδῶ νὰ ἐπιχειρήσω ἀνάλυσιν τῆς φιλοσοφίας του, τῆς γαληνίου καὶ εὐμειδούς, τῆς μαλακῆς καὶ ἀβρᾶς, κατὰ βάθος ὅμως ἀπαισιοδόξου καὶ πικρᾶς, ἀλλ' ὁ Ῥενὰν δὲν ἔγραψε διὰ θετικὰ πνεύματα, φέροντα ἐν ἑαυτοῖς τὴν διψάν τῆς πραγματικότητος· ἔγραψε διὰ τοὺς ἀδιορθώτους ὀνειροπόλους, τοὺς θαυμάζοντας τὴν ἐλαφρὰν κόνιν τῶν λαμπρῶν τῆς ψυχῆς πτερόγων, χωρὶς νὰ ζητοῦν ποτὲ ν' ἀνακαλύψουν ἀπὸ τί σύγκειται αὕτη. Ἐγραψε διὰ τοὺς ποιητάς, διὰ τὰς γυναῖκας καὶ διὰ τοὺς εἰκαστατεῖς νέους — διὰ τὰς καρδίας μᾶλλον ἢ διὰ τὸ πνεῦμα.

* *